

Gebruikersraad Sociale Statistieken en Statistieken van de Leefomgeving

Verslag van de vergadering van 19 november 2025

Aanwezig: Véronique Timmerhuis (Vz), Valentin Neevel (VWS), André Rodenburg (IenW), Laurens Brandes (RIVM), Rob Witjes (UWV), Stefan Verduin (KiM), Marieke Politiek (NBTC), Coen van Gool (RIVM), Katia Witte (RIVM), Rolf Willemse (WODC), Lotje Cohen (gemeente Amsterdam), Matthijs Kalmijn (NIDI), Daniëlle Snellen (PBL), Henri de Groot (VU), Hanneke Imbens (CBS), Marleen Geerdinck (CBS), Maarten Alders (CBS), Ilanah Schriki (CBS), Maico Hoksbergen (CBS, verslag).

1. Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent om 14:30 uur de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Er volgt een korte voorstelronde. Er zijn geen aanvullende bespreekpunten.

2. Vorige bijeenkomst

Het verslag van de vergadering van 14 mei 2025 was reeds definitief en wordt aan het CBS-directiebestuur aangeboden en vervolgens via de CBS-website openbaar gemaakt.

3. Mededelingen

Vanuit het CBS zijn schriftelijk enkele informatieve mededelingen gedaan. Hanneke Imbens geeft vanuit het CBS een korte toelichting op de informatie over de StatLine-vernieuwing. Door de omvang en complexiteit van de werkzaamheden zal de overstap naar de nieuwe omgeving niet meer dit jaar plaatsvinden. Vanuit de raad wordt aangegeven dat het prettig is om te weten wanneer de nieuwe omgeving beschikbaar komt. Hanneke zegt toe dat hierover gecommuniceerd wordt zodra er zicht is op de planning. Ook wordt kort ingegaan op de wijze waarop er wordt overgegaan. Het is één van de scenario's om in één keer over te gaan naar de nieuwe omgeving, maar voorop staat dat het voor de gebruikers vooral werkbaar moet zijn.

4. Maatschappelijke opgave Veiligheid en ondermijnende criminaliteit

Document: 251111 MJP Presentatie Veiligheid en ondermijnende criminaliteit - CBS Gebruikersraad.pdf

Het eerste strategische doel uit het CBS Meerjarenprogramma 2024-2028 is om te voorzien in de behoefte aan samenhangende statistische informatie die inzicht biedt in maatschappelijke opgaven. Daarvoor ontwikkelt het CBS nieuwe informatie en presenteert het bestaande informatie meer in samenhang. Het CBS kiest er binnen dit strategische doel voor om de aandacht en bestuurlijke- en innovatiekracht in eerste instantie in te zetten op een beperkt aantal opgaven, waaronder Veiligheid en ondermijnende criminaliteit. De acties hierbij dragen bij aan een beter inzicht in het veiligheidsbeeld van Nederland en ondersteunen beleidsontwikkeling.

Marleen Geerdinck, statistisch onderzoeker bij het CBS en projectleider van het thema Veiligheid en ondermijnende criminaliteit, geeft een presentatie over de beoogde aanpak rond deze opgave.

Er wordt vanuit de raad positief gereageerd op de presentatie van Marleen. De leden stellen een aantal inhoudelijke vragen naar aanleiding van de presentatie. Zo wordt gevraagd of medicijnketens ook onderdeel uitmaken van het eerste onderdeel bij 'bedreiging economische veiligheid'. Marleen geeft aan, dat als hier vraag naar is, inderdaad gekeken kan worden of de afhankelijkheid van Nederlandse bedrijven voor de toelevering van grondstoffen voor medicijnen uit één of enkele landen en/of toeleveranciers, in kaart kan worden gebracht. Over het 'Veiligheidsbeeld' wordt gevraagd of het ook gaat om statelijke veiligheid. Marleen antwoordt dat, afhankelijk van de vraag en de mogelijkheden daartoe om het onderzoek in de komende twee jaar uit te voeren, het veiligheidsdomein in brede zin wordt meegenomen. Op de vraag naar het onderscheid tussen de bestaande

Veiligheidsmonitor-cijfers en de voorstellen is het antwoord dat de nieuwe aanpak juist gericht is op het samenbrengen van meerdere indicatoren. Ilanah Schriki voegt namens CBS toe dat ook gekeken zal worden naar indicatoren in en buiten het veiligheidsdomein met een afhankelijkheid hiermee (denk hierbij bijvoorbeeld aan inflatie).

Aansluitend hierop wordt gevraagd of het ook gaat om fysieke veiligheid, waterveiligheid, veiligheid van de leefomgeving en klimaatverandering. Marleen reageert hierop. Er zal worden gekeken naar de haalbaarheid en de beschikbaarheid van data in de komende twee jaar, maar het CBS staat er in brede zin zeker voor open. Daarbij is het wel belangrijk om steeds te kijken naar de toevoegde waarde van het onderbrengen van onderwerpen onder deze paraplu.

Vanuit de raad wordt benadrukt dat ondermijnende criminaliteit ook van groot belang is. Dit heeft een grotere maatschappelijke impact dan individuele misdrijven.

Er wordt gesproken over de regionale dimensie. Dit is spannend en vanuit de raad komt de vraag wat daarin mogelijk is. Ook zou je wellicht niet alles in kaart moeten willen brengen, hoe verleidelijk dat ook kan zijn. Hoe gaat het CBS daarmee om? Marleen zegt dit een terecht punt te vinden. Er moet altijd een afweging gemaakt worden tussen wat je wilt en kan laten zien. Het CBS werkt met een klankbordgroep die wordt meegenomen en de meerwaarde beoordeelt van voorstellen, waaronder de vraag óf je bepaalde zaken wilt laten zien.

De raad vindt dit een terechte observatie. Het is van belang goed na te denken wat je wel en niet communiceert. Niet alles zou je voor de openbaarheid moeten willen publiceren. Het is van belang om bij de afweging daarover het sentiment in de maatschappij aan te voelen.

Opgemerkt wordt dat de ervaren brede welvaart nu negatief beïnvloed wordt door het onderwerp veiligheid, en dan vooral door cyber/(digi/)veiligheid. Betreft CBS dit, en dan met name cybercrime, ook bij de plannen?

Marleen antwoordt hierop positief. Dit wordt CBS-breed opgepakt, dus de interne afstemming hierover vindt sowieso plaats. Als er expliciete behoefte is aan cybercrime kan daar zeker naar worden gekeken. Vanuit de raad wordt gewezen op raakvlakken met onderzoek bij andere partijen, zoals RIVM-onderzoek naar bedreigingen voor de volksgezondheid. Ook zijn er relaties met J&V, waarover al met hen overlegd wordt.

Afstemming is volgens de raad ook op internationaal niveau en rond internationale definities van belang. Het CBS beaamt dit. Deze afstemming is er in de praktijk ook.

De raad geeft aan dat ook weerbaarheid als aspect, dat net iets anders is dan veiligheid, wellicht een plek zou kunnen krijgen in de plannen. Hiermee zet je e.e.a. in een iets ander perspectief.

De voorzitter bedankt Marleen voor haar bijdrage en de leden van de raad voor de inhoudelijke feedback en aanvullingen. Het CBS dankt de leden voor hun nuttige input.

5. Data Spaces

Documenten: *CBS gebruikersraad RIVM.pdf* en *Presentatie EHDS CBS 19-11-2025.pdf*

Op verzoek van de raad is het onderwerp Dataspaces geagendeerd. Dataspaces zijn ruimten waarin gegevens worden gedeeld, georganiseerd, beheerd en gebruikt volgens afgesproken standaarden en richtlijnen. Via de inrichting van dataspaces wordt uitvoering gegeven aan de Europese data strategie (EDS). Het doel ervan is het delen van data te vergemakkelijken voor afnemers en aanbieders van data, en daarmee onder meer de mogelijkheden voor onderzoek en statistiek te vergroten. De ruimtes zijn gericht op een specifieke sector of domein. In het kader van de EDS worden op dit moment diverse dataspaces onderscheiden, waaronder de European Health Dataspace (EHDS), een EU-initiatief dat is bedoeld om de veilige uitwisseling en het gebruik van gezondheidsgegevens binnen Europa te verbeteren.

Het CBS en RIVM verzorgden over dit onderwerp een bijdrage. Maarten Alders (directeur Dataservices bij het CBS) gaf een toelichting op de uitgangspunten en rollen onder de EHDS en de betekenis hiervan voor het CBS.

Namens RIVM gaf Coen van Gool (public health generalist) een presentatie over actuele Europese ontwikkelingen rond de EHDS en samenwerking binnen Europese netwerken. Katia Witte (afdelingshoofd Volksgezondheidsinformatie bij RIVM) lichtte hoe het RIVM zich als groot dataverwerkend instituut intern voorbereidt op de komst van de EHDS. Valentin Neevel sluit namens VWS af met een beschouwing op het gepresenteerde.

Maarten Alders benadrukte in zijn verhaal dat data spaces onderdeel vormen van de Europese datastrategie en hiermee bijdragen aan het vergroten van de waarde van data. Binnen de data spaces is de gezondheids data space (EHDS) het verst qua ontwikkeling. Ook vertelt hij over de Data Governance Act (DGA) waarbij het CBS aangewezen zal worden als zogenaamd Bevoegd orgaan.

Coen van Gool licht toe dat de EHDS nog niet van toepassing is. Dat komt pas vanaf 2027 t/m 2035. Hij toont de tijdslijnen voor de implementatie en doet de suggestie aan de raad om eens te kijken bij de 'ongoing public consultation' over deze thematiek. Katia Witte vertelt dat het implementatieplan bij RIVM net is afgerond. Het advies is om urgentie. Vanaf 2026 wil RIVM niet alleen bij landelijke initiatieven om tafel zitten, maar ook kijken naar de volle breedte van de EHDS-organisatie. Juist voor een partij als RIVM met zoveel gezondheidsdata is dit een enorme klus, met majeure financiële implicaties. Gesprekken met VWS hierover lopen.

Er is veel waardering uit de raad voor de verzorgde presentaties. Er ontstaat een geanimeerde discussie met flink wat vragen.

Zo wordt gevraagd of het CBS het gevoel heeft dat de aanpak bij de EHDS ook zo kan worden toegepast bij de andere thema's. Wat het CBS betreft is er zeker geen sprake van 'copy paste'. Bij andere dataspace's zijn ook aspecten als wetgeving heel anders. Het is dus echt een zoektocht voor de statistiekbureaus waarbij je wel/niet aanhaakt.

Er wordt ook gevraagd of de aanpak rond data spaces los komt te staan van het huidige CBS-microdatasysteem. Maarten Alders antwoordt dat dit ervan afhangt hoe de operationele taken worden belegd. De microdata die het CBS voor de statistiek verzamelt, mag het CBS niet buiten de deur plaatsen. Coen van Gool vult aan dat het uitgangspunt is dat data zoveel mogelijk bij de bron blijven.

De vraag wordt gesteld of de voorgestelde werkwijze leidt tot een puur Nederlandse dataomgeving. Het CBS antwoordt dat het juist de bedoeling is om het secundair gebruik internationaal te maken. Dus zo komt er onder andere een aanvraagformulier voor diverse info uit diverse landen.

Een lid van de raad is benieuwd of er enkel naar causaliteit of ook naar correlatie wordt gekeken. Katia Witte antwoordt dat determinanten en risicofactoren deel uitmaken van de scope. De raad vraagt zich wel af waar precies de grens van 'Health' ligt. Heel veel hangt immers met gezondheid samen. Dat geldt onder meer voor het sociaal domein, de zorgkant, maar ook de fysieke en sociale leefomgeving.

De raad vraagt zich dan ook af of al deze thema's opgenomen zouden moeten worden en dus ook onder de regelgeving zouden vallen. Geantwoord wordt dat dit al snel juridisch dreigt te worden. Maar goede communicatie is heel belangrijk. Bij een onderwerp als dit loop je een grote kans op gerichte beïnvloeding door desinformatie die ook de politiek raakt.

Valentin Neevel reageert op de presentaties vanuit het perspectief van VWS. Hij geeft aan dat er heel veel onderwerpen zijn waarbij punten per land ingevuld kunnen worden (zoals de opt-out). Sommige landen (bijv. Finland) zijn al een stuk verder dan Nederland. Dus niet voor elk land is de inspanning die nog verricht moet worden even groot. Een onderwerp waar over nagedacht wordt, is het medisch beroepsgeheim. Dit beroepsgeheim kent men in veel andere landen niet en de kans is dan ook groot dat hierin aanpassingen zullen moeten komen. Ook bewaartermijnen moeten worden vastgelegd. Er zitten dus nog wat addertjes onder het gras. Ook valt weerstand te verwachten door groepen met principiële bezwaren, vanuit een anti-Europa of anti-datadelen standpunt.

De raad vraagt naar het soort gegevens waarom het bij de EHDS gaat. Valentin geeft aan dat het data betreft die in het primaire proces verzameld worden. Coen vult aan dat het kan gaan om zowel microdata, geaggregeerde data als open data. Daarbij zal volgens Valentin zeker nagedacht moeten worden over de te gebruiken koppelsleutels voor het koppelen van verschillende bronnen.

Opnieuw gaat het gesprek over de data die onder de EHDS vallen. Geldt dit ook voor gegevens over bijvoorbeeld de bereikbaarheid per modaliteit van ziekenhuis en huisarts? Je krijgt dan wel heel veel partijen die opeens

datahouder zijn van gezondheidsdata, maar die zich nu niet als zodanig beschouwen. De raad vraagt wie hierop gaat attenderen en wie dit bepaalt.

Coen zegt dat de vragen duidelijk aantonen dat partijen 'EHDS ready' zullen moeten worden, dat vraagt ook brede communicatie. Data moeten we als kracht zien, ook om tegenwicht te kunnen bieden aan VS en China. De kansen voor hergebruik worden door de aanpak ook veel groter en dat biedt zeker grote voordelen.

Daarbij zijn nog veel zaken onduidelijk. Vallen ook private data hieronder? Zo zijn wearables wel expliciet genoemd. Het bedrijf dat gegevens aan de hand van wearables verzamelt, gaat onder de EHDS vallen. De impact ervan is dus echt groot.

De vraag wordt gesteld of er aspecten zijn die heel groot kunnen worden. Katia reageert hierop door aan te geven dat er voor veel organisaties grote consequentie zullen zijn. Ook bij RIVM verschilt de mate waarin onderdelen voorbereid zijn hierop.

De financiering is ook een vraagstuk. Gebruikers betalen straks per aanvraag. Daarbij is niet gezegd dat deze bijdragen ook de kosten zullen dekken. Nu komen er allemaal losse aanvragen bij datahouders, straks zal dit via één gebundelde aanvraag gaan.

Tot slot wordt erop gewezen dat het goed is rekening te houden met weerstand die er in de samenleving kan spelen en gevoelens van digitale (on)veiligheid. Valentin beaamt dit en zegt dat het belangrijk is (maar tegelijk ook heel lastig) om een moeilijke boodschap in eenvoudige, begrijpelijke taal uit te leggen.

De voorzitter bedankt de sprekers voor hun bijdrage en de raad voor de goede inhoudelijke discussie.

6. Tussentijdse evaluatie gebruikersraad

In het bestuursreglement CBS is vastgelegd dat de gebruikersraden eenmaal per vier jaar het eigen functioneren, de samenwerking met de CBS-hoofddirecteur en de informatievoorziening door de CBS-hoofddirecteur evalueren. Tijdens de vergadering zijn deze punten gezamenlijk besproken.

De voorzitter doet op basis van eerdere terugblikken in de raad het voorstel om te kijken naar de volgende onderwerpen.

- Bespreken we de goede onderwerpen?
- Samenstelling van de raad
- Aard van de bespreking: Strategisch vs. Diepgang
- Informatievoorziening

Er wordt een ronde langs de aanwezigen gemaakt waarbij wordt gereflecteerd op deze punten.

Uit de ronde komt naar voren dat de bijeenkomsten van de raad als informatief, constructief en leerzaam worden gezien. De sfeer in de groep wordt als prettig ervaren en ook is er voldoende diepgang in de gesprekken. Het gesprek van vandaag over de EHDS is daar een goed voorbeeld van. De gemengde samenstelling van de raad draagt volgens de aanwezigen zeker bij aan de diverse invalshoeken die aan bod komen bij de besprekingen. Dat wil echter niet zeggen dat er geen ruimte zou kunnen zijn voor een andere mix van deelnemers. Zo zijn bijvoorbeeld burgers niet vertegenwoordigd terwijl ook citizens' science een steeds belangrijke plaats inneemt.

De informatievoorziening en voorbereiding van de vergaderingen worden als goed ervaren. Vanuit de raad wordt desgevraagd aangegeven dat het fijn zou zijn als presentaties – waar mogelijk – van tevoren al worden gedeeld. Dit wordt vooral gevraagd bij specifieke thema's, bij meer generieke onderwerpen is dat minder van belang. Het vooraf delen helpt bij de voorbereiding. Het CBS zegt toe dit te zullen doen. Daarbij is het dan natuurlijk wel wenselijk – zo geeft de voorzitter aan - dat deelnemers ook nog naar de vergadering komen als de inhoud van de

presentatie mogelijk minder relevant lijkt. Een brede aanwezigheid heeft namelijk grote meerwaarde voor het gesprek erover.

Door meerdere leden wordt opgemerkt dat de invloed van raad minder lijkt te zijn dan enige tijd geleden. Het lijkt er op dat de rol van de raad minder adviserend is, met name op strategische onderwerpen. Destijds was de raad bijvoorbeeld nauw betrokken rond de ontwikkelingen rond de Rutte II-taakstellingen. Mogelijk zou de raad op dat vlak meer voor het CBS kunnen betekenen. Ook zou de raad graag vaker op de hoogte worden gehouden wat er is gebeurd met de adviezen die zijn gegeven.

Ten aanzien van de besproken onderwerpen zijn er niet veel opmerkingen te maken. De selectie wordt als breed en goed ervaren, waarbij nog wordt gesuggereerd om mobiliteit iets meer aan bod te laten komen.

Vanuit het CBS reageert Hanneke op de reacties. Ze geeft aan dat het doel van de gebruikersraden is om te adviseren op het terrein van de hoofddirectie. De adviezen en gesprekken helpen haar erg. Haar ervaring is ook dat de gesprekken bijdragen aan verbetering van de plannen, goede samenwerking en dat de brede samenstelling van de raad helpt om in één keer veel input/feedback op te halen. De opmerkingen over de strategische aspecten herkent ze. Voor meer verdiepende inhoudelijke besprekingen zijn er ook de expertgroepen, maar er kan zeker gekeken worden of de adviesvragen meer verdiept kunnen worden. Vanuit de raad wordt nog naar voren gebracht dat ook actuele dilemma's aan de raad kunnen worden voorgelegd. Dat kan de meerwaarde voor het CBS vergroten. Ook zal bezien worden hoe de raad – zoals in het verleden explicieter gebeurde – geïnformeerd kan worden over wat er met eerdere adviezen is gedaan.

Vanuit de raad wordt dit verwelkomt. Wel wordt door één van de leden opgemerkt dat de voorbereiding van de overleggen lastiger wordt als de raad een meer adviserende rol krijgt.

Maico stimuleert de leden om elkaar en het CBS ook tussen de vergaderingen door te blijven opzoeken en te raadplegen en informeren. Zo wordt de netwerkfunctie van de raad verder vergroot. Het CBS zal ook kijken naar de zittingsduur van de leden. In 2024 is een bestuursreglement vastgesteld waarin zittingstermijnen bepaald zijn. Wat je echter niet wilt, is dat hiermee alle kennis en ervaring straks in één keer uit de raad verdwijnt. Het is beter om de vervanging van leden geleidelijk te laten verlopen. De raad is het hiermee eens.

De voorzitter en Hanneke bedanken de leden voor hun inbreng. Aanvullende input kan natuurlijk ook later nog worden gedeeld.

7. Agendavoorstellen voorjaarsvergadering 2026

Er wordt kort gesproken over mogelijke onderwerpen voor de voorjaarsvergadering van 2026. Het onderwerp ontwikkelingen rondom globalisering en geopolitieke ontwikkelingen zou hiervoor geschikt zijn.

Ook wordt geopperd om eens dieper in te gaan op nieuwe technieken waarmee het CBS ervaring opdoet bij het binnenhalen en verwerken van data, zoals privacy preserving techniques. Ook het op te leveren nieuwe regeerprogramma en de impact hiervan op het CBS zou op de groslijst kunnen komen. Dat geldt ook voor het skills-programma (vaardig met vaardigheden).

Het CBS stelt voor om ook het programma rondom regionalisering en decentrale overheden eens nader toe te laten lichten.

8. Rondvraag en sluiting

Er zijn geen punten voor de rondvraag waarna de voorzitter de vergadering om 17:00 uur sluit. Hierna vindt nog een afsluitende borrel plaats.